

Hvor førte sporene hen?

Af Aage Hedegaard Mikkelsen, Silkeborg

»Kommer de forrige ting fra gammel tid ihu«
Profeten Esaias kap. 46, vers 9.

Når man har lavet slægtsforskning - på amatør-basis - i over fyre år, er det vel naturligt at standse op, og stille sig selv spørgsmålet, som ovenfor anført.

Den gang var det nogle ganske få, og ikke særligt tydelige spor, jeg fulgte.

De begrænsede sig til min slægt i lige mandslinie. Og sluttede i 1744.

Hvor førte de så hen?

Ja tidsmæssigt så langt tilbage, som man med min erfaring i dag kan forvente i en slægt, hvor der som i min, ikke forekommer adel.

Hele min forslægt er fra Thy, og det er meget lidt jeg i årenes løb har læst om adel i Thy.

Jeg tror, at andre amatør slægtsforskere har gjort samme erfaring som jeg. Sådan omkring 1680, begynder kilderne at tørre ind.

Herfra er der dog enkelte undtagelser. Hvis man løber ind i præste- eller degneslægter, så kan man i visse tilfælde komme lidt længere tilbage. Det har jeg selv oplevet.

Det skyldes ganske enkelt, at præster har en lang tradition for at skrive biografisk om deres »formand« i embedet. Her kan henvises til »Alm. Dansk Præstehistorie« af Wiberg, og f.eks. »Hardsyssels Degnehistorie« af Ejnar Poulsen.

Det var det tidsmæssige.

I min slægt stiller historien sig ganske anderledes, når man betragter hvor de geografiske spor førte hen. Det førte ikke ret langt væk.

Hvis man tager Ydby som udgangspunkt, hvad der er særdeles relevant, når det drejer sig om min familie, så ligger udstrækningen indenfor et område som begrænses af Hvidbjerg/Semb i syd. I nord går grænsen ved Sned-

sted/ Nr. Vorupør. Og det var kun en meget lille gren af familien, som færdedes så langt nord på.

Den tanke har ofte strejft mig, at bortset fra nogle soldater som i embeds medfør kom udenfor Thy, så har det meste af min familie i århundreder levet i Thy fra vugge til grav uden nogensinde at komme syd for Limfjorden.

Det gælder faktisk helt frem til 1920'erne, hvor et enkelt familiemedlem udvandrede til Amerika, og mine forældre udvandrede til Silkeborg.

Det er ikke helt rigtigt. Den eneste af mine bedsteforældre som jeg har kendt, var min mormor. Hun sagde en gang til mig: »Vi er i familie med både de øøster og de wejster Yder.« De øøster Yder - fortalte bedstemor - var dem på Mors - omkring Solbjerg - og Mors er ikke Thy.

Af de »wejster Yder« boede og levede mange i egnen omkring Stagstrup, har jeg kunnet konstatere. Det bekræftes også af, at der omme bag kirken i Stagstrup står mange gravsten, som bærer navnet Yde. I Stagstrup var min mormor også født. Nu skal jeg passe på, jeg ikke kommer galt af sted.

Jeg har en - ganske vist - svag erindring om, at min mor lærte mig noget i retning af, at: »der går to Morsingboer, tre dages tørvejr i høsten, og et knippe rughalm på èn Thybo.«

Iflg. den opskrift skal man åbenbart ikke slå Thyboer i hartkorn med Morsingboer. Om det nordlige Thy sagde min mor noget i retning af: »Dem hen' norden Thisted de har't for dem siel«.

Endnu en lille anekdote fra mor i relation til det der med ikke at fare/flytte for meget omkring.

En gang ville min moster, som boede i Hvidbjerg præstegård på Thyholm gerne ud at køre en tur i deres bil. Min onkels indstilling var, at:

»Det ka` et betaal sæ.« Nåh, sagde moster:
»Betaal sæ og betaal sæ. Du foer al det du ka`
æd` og så en lort me hjem te di haw`.«

Sarte var de ikke de gamle

I mange gamle »sæjer« tenderer sprogbrogen det vulgære.

Det var lidt om tiden, og lidt om geografien.

Så kommer vi til det, som for mig har været det mest interessante.

Hvor førte de familie mæssige spor så hen.?
Hvad skete der i slægten? Hvad sladrer kirke-
bøgerne om? Hvad kan jeg huske? Hvad har
jeg læst igennem alle årene?

Ja, først en lille oversigt.

Vi vil komme til at beskæftige os med fire
»hovedslægter«.

På min farfars side: slægten Hedegaard.

På min farmors side: slægten Ascanius

På min morfars side: slægten Høgholm

På min mormors side: slægten Yde.

I) Hvis man følger fars forfædre i lige mand-
sline, så udspringer slægten i Semb ved Hvid-
bjerg. Derfra går den nord på til Refshedegaard
og slutter så på gården i Ydby, som var min fars
fødehjem. Navnet Hedegaard har fulgt den
gren af slægten helt ned til nogle af mine
børnebørn. Et af mine børnebørn hedder
således Kristoffer Hedegaard Aden. Det navn
deler han ikke med ret mange. Faderen er New
Zealænder. Deraf Aden-navnet.

II) Så min farmors forslægt. Også her i første
omgang ganske kort.

Hun var født i Ettrup ved Hurup, og kaldtes
»Lise Rævbjerg«. Jeg har set et vejskilt i Vester-
vig hvorpå der står Rævbjergvej. Det kommer
jeg tilbage til.

Når man følger denne gren af slægtens spor
længere tilbage, så løber man lige ind i Asca-
nius familien. Også den kommer jeg tilbage til.

Så min mors forslægt.

III) På mandslinien møder man meget hur-
tigt navnet Høgholm. De hed ikke Høgholm,
men en af mine forfædre har tjent på gården ”
Høgholm ” i Heltborg. Deraf navnet.

Jeg stod en gang inde hos en købmand i
Heltborg og fablede noget om en gård, som
hed Høgholm.

Købmanden kiggede på mig. Så pegede han
på en gård, som lå nede i en lavning.

Der er som bekendt ikke så mange bjerge og
dale i Thy.

Så sagde han til mig: »Dernede ligger
Høgholm«.

IV) På spindesiden løber man lige ind i den
Yde-slægt, som har været endog meget udbredt
i Thy. Det er den fremdeles.

Herefter vil jeg så prøve at dykke ned i nogle
– forhåbentlig interessante – detaljer fra de fire
hovedlinjer på mit stamtræ.

Først den lige mandslinie.

Jeg agter her, som i de andre grene af fami-
lien, at starte i den yngre del af familien, og
derefter bevæge mig tilbage i tiden.

Lad mig starte med min far, som er født i
Ydby i 1889.

Fars fødehjem lå på den adresse som i dag
hedder Kammersgårdsvej nr. 7. Det var i øvrigt
matr. nr. 13 af Ydby og Tvolm byer.

Far har fortalt mig, at de havde brosten som
køkkengulv. Ikke utænkeligt. Gården havde
været i slægtens eje siden omkring 1820. Og
den gang var det vel ikke noget særsyn med
brosten i køkkenet. Min mor kunne huske en
beretning om, at der også tidligere havde været
åbent ildsted i køkkenet.

Forleden fandt jeg et postkort fra
smedemester Harald Kjær, Ydby til min far.

Kortet er dateret Ydby den 29/6 1910 og
adresseret til:

Rekrut 169 Mikkelsen, 6. Batalion, 1. Com-
pagnie, Viborg.

Tekst: »En Hjertelig Lykønskning i Dagens
Anledning, og undskyld Kortet kommer saa
sent, men jeg har først faaet Adressen nu. Og
en venlig Hilsen fra Din Ven Harald Kjær.
Hilsen fra Helga og Kristian.«

Det er en forsinket fødselsdagshilsen til min
far, som var født den 23/6.

For øvrigt må man sige, at min far havde
udstået sin værnepligt. Som det ses ovenfor, var
han rekrut i 1910. Senere kom så 1. verden-
skrig, hvor min far i en længere periode var
indkaldt til sikringsstyrken.

Kjær og far har altså været ungdomsvenner.
De var også begge to født i 1889. Om Harald

Min oldefars hus i udkanten af Svankjær by.

Kjær har Charles Nielsen fortalt ganske muntert i »Årbogen« 1990/91, hvis jeg husker ret.

Da min far døde i 1962 kom der et brev fra Harald Kjær, hvor han spurgte, om der eventuelt var noget tøj af min fars, som han kunne arve. Det var en mærkelig oplevelse.

Far blev udlært som snedker i Thisted. Hans Bakgaard, fortalte mig en gang, at min far meget tidligt interesserede sig for maskinsnedkeri.

En bemærkning fra Hans Bakgaard som jeg husker: »Din far fik guldmedalje i skydning« Hans lagde tryk på stavelsen »guld«, men det gør Thyboer vist.

Her er vi vel henne ved de dør møder, som Hans Bakgaard arrangerede.

Tiderne - og børneopdragelsen var anderledes den gang. Det hører med til historien, at min far og hans bror Jens fik klø af min farfar, når de sloges eller lavede andre former for »ulykker«.

Jeg mener ikke, at det stempler min farfar. Det hørte med i 1890'erne.

I det mindste nogle steder. Nok de fleste. Jeg ved, at hvis man går længere tilbage i historien, så var der tilfælde af ren og skær mishandling af børn. Set med vore øjne.

Min farfar Laust Mikkelsen født i 1855 ville gerne have været dyrlæge i stedet for bonde, men det lå desværre sådan, at det ikke rigtig kunne lade sig gøre. Hans far Mikkel Hedegaard var ikke nogen rig mand. Slet ikke.

Laust var i øvrigt iflg. min mor en lidt vranten gnavpot. Iflg. min far var han farveblind! Det er jo en ganske anden sag. To par øjne ser næsten aldrig det samme. Laust blev godt ond i sulet, da han en gang havde besvær med at overbevise familien om, at han havde set en grøn hest.

Min farfars svoger var Martin Bjerregaard fra Hurup.

Iflg. min mor kunne han fortælle historier i timevis.

Laust Mikkelsen satte Martin Bjerregaard meget højt. Så højt, at min far brugte Martin Bjerregaard som mægler, når der opstod tvistigheder imellem min far og hans far.

Sådan en mægler kunne min far og jeg godt have brugt, men da det kom der til, var Martin Bjerregaard for længst gangen heden, og det må man jo respektere.

Her må jeg lige indskyde, at jeg så langt fra kan yde alle mine aner fuld retfærdighed med nærværende skriveri. Det mål har jeg heller ikke sat mig.

Som tidligere nævnt vil jeg gerne finde frem til kuriositeterne i det, som jeg i tidens løb er rendt på.

Nu til min oldefar Mikkil Christensen Hedegaard.

Han var sognefoged i Ydby og medstifter af Sparekassen i samme steds.

Når man graver lidt ned i emnet, så medførte det med at være sognefoged nogle forskellige specielle funktioner. Sådan rent politimæssige opgaver har jeg aldrig hørt eller læst om, men Refshedegaard ved jeg var en »lægdsgård«, hvilket må betyde, at det har været sognefogedens arbejde at føre lægdsrullen.

Et andet job var at læse op, når der var lyst til kirkestævne.

Kirkestævne afholdtes på eller ved kirkegården om søndagen, så snart Gudstjenesten var til ende, når der var noget der at læse. Tidligere skulle alle forordninger og andre deslige befalinger, som angik hver mand især, læses til kirkestævne, og præsterne skulle efter prædiken lyse til kirkestævne.

Sognefogeden foretog så selve oplæsningen.

Om sognefogeder generelt hedder det i en forordning af 11/11 1791, som var gældende for Mikkil i 1850'erne:

»Til sognefoged bør altid vælges en af de skikkeligste, redeligste og mest kyndige mænd blandt sognets almue.

Han skal selv våge over god orden, og påse, at kongens, til dette øjemærke sigtende anordninger ikke overtrædes.

Når sognefogeden fornemmer, at nogen af almuen forser sig, ved ulovligt krohold, krogang, drik, slagsmål og deslige, da skal han, i 2

vidners nærværelse, advare den pågældende og formane ham, at rette og forbedre sit forhold; men dersom hans erindring ej frugter, og den pågældende gør sig skyldig på ny, da bør sognefogeden uefterladeligen anmelde det for den rettens vedkommende betjent, på det at overtræderen kan blive vedbørligen dømt og afstraffet.

Fremmede omløbere bør sognefogeden ligeledes anholde og derom give fornævnte rettens middel underretning, til nærmere foranstaltning.

Sognefogederne skal anses som de mest agtede af almuens mænd, og i *samqvemme have det øverste sæde*.....

Den 5. juli 1922 kommer der en lov om »Sognefogedernes Lønning«.

I lovens § 1 hedder det: »Der tillægges sognefogederne en af vedkommende amtsråd fastsat årlig løn af fra 80 kr. til 400 kr, som udredes af vedkommende amtsrepartitionsfond.

Ved fastsættelsen af sognefogedernes lønning vil der være at tage hensyn til deres distrikters udstrækning og folkemængde og de i distriktet værende faste ejendommers hartkorn og ejendomsskyldværdi samt øvrige forhold, der kan have indflydelse på omfanget af deres arbejde.«

Her er unægtelig noget der tyder på, at »honoraret« for at være sognefoged indtil 1922 mestendels har bestået i ved *samqvemme (at) have det øverste sæde*.....

I øvrigt var det sådan, at hvis man af amtmanden og sognerådet blev udpeget til at være sognefoged, kunne man ikke nægte at tage hvervet i en 3 års periode..

Om Mikkil sådan mere privat. Om ham hedder det ordret i en skrivelse fra: »Andet jyske Distrikt«.

Foreviseren Mikkil Christensen Ydbye, af Thisted Amts 53. Lægd. Løbe = No. 40, nu 26 Aar gammel, 66 Tommer høi, blaa af Øjne, bruun af Haar, stærk af Skuldre og af Been, ansættes efter beviist huuslig Stilling som *Gammel Søn* til Soldat ved Forstærkningen for at værne om Landet o.s.v.

Skrivelsen er dateret: Landmilitse-Cessionen for Thisted Amt, den 13. October 1845.

Fra korrespondance med Hærens Arkiv – nu

Stenen står ved Grud Gård.

underlagt Rigsarkivet - ved jeg, at »Forstærkningen« betyder reserven.

(Fra opslagsværket Dansk Kulturhistorie citerer jeg:)

»Fra 1788 til 1849 påhvilede værnepligten udelukkende bondestandens mandkøn efter et fødselskriterium, som indebar, at også bondesønner bosat i købstæderne var værnepligtige. Det var baggrunden for, at optagelse i lægdsrullen indtil 1849 skulle ske allerede i det første leveår. Med lov af 12.2.1849 om alm. værnepligt blev spørgsmålet om ophav ligegyldigt, hvorfor optagelse kunne udsættes til 15 års alderen.

Loven gjorde det i øvrigt til en ret for enhver, som var udskrevet til tjeneste i hær eller flåde, men som endnu ikke havde påbegyndt tjenesten, at stille en stedfortræder. Stedfortræderen kaldtes en stillingsmand. Med lov af 6.7.1867 om hærens ordning bortfaldt denne ret. Det vil altså sige, at man den gang kunne slippe for militærtjeneste, ved at betale en stillingsmand for at overtage den tjeneste man ellers selv skulle have ydet.

Tilbage til en »Gammel-Søn.«

Det vil altså sige, at Mikkel Christensen i

princippet var fritaget for militær tjeneste, fordi han lige præcis var Gammel Søn. Og det var han. Hans far var født den 20/5 1782. Altså var han i 1845 63 år gammel. Og så var Mikkel oven i købet den ældste søn.

Altså var Mikkel efter al sandsynlighed den, der skulle overtage gården, og så var det jo ikke smart, at han var inde at springe soldat, når det skulle ske.

Marken og kreaturerne skulle jo passes. Det taler et vers fra 1848 om:

*” Min fader og min mor de sagde disse ord:
når dem vi stole på i krigen monne gå,
hvem skal så pløje markerne, og hvem skal
græsset slå ?
Ja, det er netop derfor vi alle må af sted,
for ellers kommer tyskerne og
hjælper os dermed;«*

Den tanke har strejft mig, at man i 1845 stadig har kunnet huske de ulykker som væltede ind over Danmark i forbindelse med Englandskrigen og statsbankerotten. Sidstnævnte i 1813 (»det gale pengeår«) og endelig tabet af Norge.

Det kan ikke være anderledes end, at man i 1845 har været meget bevidst om hvor vigtigt det var at holde landbrugsproduktionen i gang. Jeg er af den formening, at man ikke kan fortælle den lille historie - altså slægtens - uden også at have den store historie, Danmarks, for øje. Just deraf udsprang mine notater om 1814 - set i sammenhæng med 1845.

Det er faktisk sådan, at selv under 2. verdenskrig var tyske bønder fritaget for militærtjeneste. »Uden mad og drikke du`r helten ikke.« End ikke under en på det nærmeste guddommelig »Führer«.

En anden pudsigheid i forbindelse med Mikkel Hedegaard. Den 27. Juni 1866 får han udstedt et rejsepas, hvori det bl.a. hedder: »Reisens Øimed. Besøg hos en Broder. Reiser fra Ydby til Sct. Jørgen, Slesvig og tilbage igjen til Ydbye.«

Mikkel havde altså en bror, som var bosat i Slesvig i 1866. Det fik mig til at tænke på, om denne bror eventuelt kunne have været i krig med sine landsmænd i 1864.

Det har han *ikke* været.

Den krig som vi tabte i 1864, og som på en eller anden måde stadig er lidt et traume for os danskere den dag i dag, var en krig imellem danskere på den ene side, og østrigere og prøjsere på den anden side. Den har Mikkel Hedegaards bror Jakob ikke været involveret i. Traumatisk. Ja, men det var også en ordentlig bid af gamle Danmark prøjserne tog ved den lejlighed.

Den situation tåler dog ingen sammenligning med den katastrofe vi stod overfor under Frederik den III i 1659. Ham med bibelcitateret »Jeg vil dø i min rede«.

Da var det da ved at gå helt galt.

Som man vil huske var svenskerne gået over Storebælt og havde belejret København.

Men københavnerne »gik på volden« og Gøngehøvdingen bed svenskerne i haserne.

Så vi undgik med nød og næppe den store katastrofe.

I øvrigt havde vi slet ikke behøvet at søge fred for enhver pris.

Faktisk var det kun den svenske konge og hans fortrop, som nåede helt frem til Sjælland. Isen brød op bag ham, men vi panikkede.....

Det skal man ikke gøre, men det er så let at se nu bagefter.

En historielærer ved Folkeuniversitet lærte mig en gang, at Skåne er lige så dansk som Sjælland.

Tilbage til den lille historie og Mikkel Hedegaard.

Som et kuriosum kan det fortælles, at det for et års tid siden lykkedes mig via den danske »Flensborg Avis« at finde frem til det hus, som Mikkel Hedegaards bror i sin tid ejede og boede i. Jeg har et fotografi af huset. Adressen er i dag Lutherstrasse nr. 2 i Slesvig.

Gad vide hvad der har fået Jakob Hedegaard til at forlade Thy og rejse til Slesvig?

Nogen siger der står kvinder bag alt! Måske. Jeg ved ikke noget om det.

Min far lærte mig noget om, at man kan komme så langt væk hjemmefra, at man ikke kan se sin mors skorsten »røg`h.« Det var Jakob Hedegaard kommet.

Chr. Larsen Hedegaard har jeg tidligere

berettet ret udførligt om. Det var ham, der var soldat ved Den Kongelige Livgarde til Hest under Englandskrigen.

Jeg har stillet mig selv den opgave, hvis jeg kan, at finde rundt i en del hus- og ejendomshandler, som han var involveret i, men det arbejde er endnu ikke afsluttet.

Han må have siddet godt fast i sadlen. Derudover må han have været en initiativrig mand ham der garder Hedegaard.

Lars Christensen Hedegaard f. i 1744 indskriver sig jo i slægtens historie navnlig derved, at det er ham, der bringer familien ind i Refshedegaard.

I 1770 - altså inden stavnsbåndets ophævelse - får han gården i fæste, og i 1793 køber han gården. Af Christen Oddershede boende i Dover by.

Mon ikke slægten Oddershede stadig er til stede i Thy?

I fæstebrevet af 6/6 1770 oplyses bl.a. at: »velagte unge Karl, Lars Christensen, som med forevisende Rigtig Pas af Dato 6.te April dette Aar fra Føede Stavn er afskediget.«

Jeg ved ikke rigtig. Stavsbåndet ophæves først i 1788, men ovenstående tyder jo på, at han er blevet frigjort for det.

Endvidere fremgår det af fæstebrevet, at han i forbindelse med fæstet skal overtage betaling af skatter m.v. »da hand derimod for ald Kiørsel, Hoverie, Ægt og Arbeide sin Livstiid skal være befried.« Tak Lars!

Så fik du da stavnsbåndets åg lettet fra skuldrene af den gren af familien.

I 1779 arvede han halvdelen af en ejendom i Lyngs. Det gør han efter sin far Chr. Poulsen Helligsøe. Her var Lars Christensen en ud af 22 arvinger, men der blev alligevel en halv gård i Lyngs til ham. Noget større foretagende har det ikke været for den 20/12 1783 solgte han sin arvepart for 92 Rd. Altså ikke nogen herregård.

Slet ikke.

Her vil jeg gerne lige bemærke, at det jo er min fars forslægt i lige mandslinie jeg kender mest til. Af den gode grund, at jeg »arvede» så mange papirer fra min far, som jeg rent faktisk gjorde.

Det var skøder, aftægtskontrakter, testamenter m.v.

At det så var min fars farfar Mikkel Hede-gaard, som havde blik for at opbevare de gamle familiedokumenter er en anden sag.

Vi nærmer os nu Lars Christensens far, som hed Christen Poulsen Helligsøe. Han var født i 1708. Nu er der jo absolut kun de skriftlige kilder tilbage, men de er nu heller ikke så ringe endda.

Kort før Christen Poulsen Helligsøe døde i Sem i 1779 havde han ladet retten taksere sit jordegods. Det var vurderet til 2360 rd. Og det var en ganske net sum på den tid.

Den gård han selv boede i var vurderet til 300 rd. Jeg ville meget gerne vide, hvad det var for en gård, men jeg har faktisk opgivet at finde ud af det. Er der i læserkredsen nogen, som kan hjælpe mig?

Den dyreste af de gårde, som indgik i den samlede vurderingssum på 2.360 rd. var en gård i Kallerup by som hed Østergård. Den var vurderet til 400 rd.

Gad vide om Østergaard i Kallerup eksisterer endnu?

Christen Poulsen Helligsøe var han gift 3 gange? Jeg har kunnet tælle 22 arvinger efter ham.

Den sidstfødte arving var en pige – Anne – som er født i 1777.

Da var Chresten 69 år!!

Ikke fordi jeg mener, det er noget at prale af. I dag ville vi rynke på næsen af det, men det er jo så altså også over to hundrede år siden. Og tider skifter.....

Til slut om Chresten Povelsøn Helligsøe.

Han er medunderskriver af Sem Bys Grandebrev, som er dateret: Hindsels d. 5. Decbr. 1752.

Grandebreve handler jo i al overvejende grad om det at holde styr på kreaturerne, så de ikke ødelægger naboers og granders ejendom.

Et par citater her fra:

»I den Hellig Trefoldigheds Navn haver vi underskrevne meenige Naboer og Grander i Sem Bye paa egne og alle Vedkommendes vegne til Sem Bye og Indbøgenes Nytte og Gavn vedtaget at efterfølgende Poster aarlig skal

holdes og efterkommes i alle vore Lives Tid og vores Børn og Byens Folk.«

Nyt citat: »Skal vi samtidig paalægge og møde paa Grandestævne 8te dage før St. Wold-borig dag«

Valborgsdag den 1/5 er hele tiden den skel-sættende termin i grandebrevet. Er det naturligt evt. i forbindelse med skiftedag? Jeg ved det ikke.

I Post 10 hedder det: »Om nogen smaae Børn af Ufornuftighed jager en anden Mands Creature løs ved Korn eller Eng udi Indmark eller Udmark, skal første gang straffes af Forældrene med Hug.«

Hvis det sker for: »Nogen som er kommet til nogenlunde skiolds Alder og Forstand«, så bliver straffen ændret til bøde op til 1 Rd. Courant.

Post 14 »Om Sommeren hver Søndag efter Prædiken skal hver Mand i Byen eller hans visse Bud møde paa Gaden til Grandestævne.... »

Post 15. »Hvem som giver sig i Skienden med nogen, naar det lovlig er beviist at have forbrudt sig, da bøde de derfor 4 sk.«

Til slut om grandebrevet.

Medunderskriver er Christen Christensøn Fomsgaard. Det må være en efterkommer af slægten Fomsgaard, nemlig Harald Fomsgaard som i dag bor på en gård i Sem, hvor jeg besøgte ham sidste sommer

En anden medunderskriver er Anne Christens Dotter Grud. En af de gårde som Christen Povelsen Helligsøe ejede hed Grud. Det gør den endnu den dag i dag.

Så må jeg slutte beretningen om mine forfædre i lige mandslinie.

Den smule jeg ved om Christen Helligsøe's far, som hed Poul Kjær har jeg tidligere fortalt om. Det var ham som i 1688 var fæster af et par steder, som ejedes af Peder Hvidbjerg, som var præst og provst i Hvidbjerg.

Så til min farmor. Hendes forfædre på den mødrene side vil ret hurtigt føre os direkte ind i Ascanius slægten.

Min farmor hed Maria Elisabeth f. Jensen.

Hun kaldtes som tidligere nævnt »Lise Rævbjerg«. Det ved jeg fra min gudfar Oluf

Ascanius, som jeg senere kommer tilbage til. Jeg fandt som sagt en gade i Vestervig, som hed Rævbjergvej. Om der på – eller for enden af den gade lå en gård, som hed Rævbjerggård husker jeg ikke. Men der ligger en gård.

Der er et andet hul i min viden. Et er nu en jydsk underdrivelse.

Men min farmor var født i Ettrup. Det ved jeg. Og Rævbjergvej ligger i Vestervig.

Jeg kan ikke se sammenhængen.

Allerede ved hendes dåb den 22/8 1855 i Ettrup møder vi Ascanius slægten.

Iblandt fadderne er ungarl Saxo Aschanius Christensen Kirk, Ettrup.

Det Kirk navn er interessant. Der boede jo en Kirk slægt både nord og syd for Limfjorden.

De var bønder, men der var også kunstnere og politikere ibland dem, men det er ikke lykkedes mig at påvise en sikker forbindelse til denne Kirk slægt. Der kan jo have være flere, men det er nu ikke særlig sandsynligt. Bl. a. fordi en anden af mine forfædre er døbt – og konfirmeret – Gregers Larsen, men så senere hen i livet hedder han pludselig Kirk. Til efternavn.

Han må have haft en grund til det navneskifte.

Snobberi ? Måske et lidt hårdt udtryk, men nok alligevel noget i den retning.

Tilbage til min farmor.

Jeg har et sødt brev fra hende til min far, hvori hun bl.a. skriver:

»Nu har jeg endelig faaet din Tøj saadant nogenlunde ferdig. Bugserne kan ikke lade gjøre mere med det Tøj jeg havde, men synes Du di er gode nok elers køb dig noget som ligner din Vest og saa faa syet et par Bugser, du kan jo siè paa di andre Karli hvordan di sier ud.«

Ikke noget med at skille sig ud fra flokken her.

Sørg bare for at komme til at ligne alle de andre.

Jeg kunne godt have pyntet lidt på retskrivningen, men når jeg tænker på, at min far har fortalt mig, at da farmor gik i skole havde de ikke en gang en tavle og en griffel at skrive på/med, så`h

De skrev med en pind i en ramme med fugtigt sand.

Når »tavlen« skulle gøres ren, så kunne det også ordnes med en pind.

For øvrigt var min farmor den sidste – eller èn af de sidste, som blev *indladet* i Ydby kirke efter at hun havde født.

En foreteelse, der så vidt jeg kan se, må føres tilbage til en utrolig gammeldags, set med vore dages øjne, næsten fundamentalistisk forestilling om, at kvinder var »urene« efter en fødsel.

Skikken kan da også føres direkte tilbage til Det gamle Testamente, har jeg konstateret.

Findes der i åndelig forstand noget »renere« end en fødsel?

Rent eller urent

Det er vanskeligt at forestille sig slægtens reproduktion uden fødsler.

Når en kone blev indladet i kirken foregik det ude i våbenhuset, hvor hun blev modtaget af præsten.

I kgl. reskript af 22. november 1754 hedder det om: »En moders indledning i kirken.

Når en moder holder sin første kirkegang efter et barns fødsel, skal præsten, *hvor det endnu er skik*, ved prædikens afslutning give menigheden det til kende og tilføje en kort formaning og ønske for *kirkegangskonen*.

Lige indenfor kirkedøren holder præsten en kort tale til kirkegangskonen om den tak hun skylder Gud, og det ansvar hun har for sit barn. Efter talen bedes Fadervor, hvorpå præsten siger:

Gå ind med fred i Guds menighed at ofre din Gud lov og tak, han, som har gjort vel imod dig. Han styrke dig fremdeles til sjæl og legeme og lade din indgang nu og altid være velsignet for hans ansigt. Amen.

Derefter vender præsten tilbage til koret, og kirkegangskonen træder ind i kirken og går til sin plads.«

Noget andet er så, at præsten ved sådan en lejlighed sædvanligvis blev begavet med en and eller lignende!!

Også i forbindelse med det at stå »åbenbar skrifte« kunne præsten ved gunstige lejligheder bjerger sig lidt andefedt. Specielt hvis nogenlunde velsituerede mennesker blev grebet i f.

eks. lejermål, men den historie kommer vi tilbage til.

En lille historie fra min mor om min farmor.

En vinterdag ytrede min farmor noget om, at der ikke var overvældende varmt i huset.

Det blev, vel for ikke at støde husets herre, sagt sådan: »Der står et par tørv inde i bilæggerovnen. De kan da såd`n lige akkurat holde hinanden varme.«

Her må lige gøres plads for en anden lille anekdote, som jeg har fra min mor.

Når nu vi er ved det der med kvinderne, og deres måde at udtrykke sig på.

Den gang !

Mor fortalte om en kone, som var gift med *Madsen*.

Madsen var kreaturhandler og konen var på efternavn med Madsen. En gang da han kørte hjemme fra, spurgte konen spagfærdigt: »Huer må a sæj at Madsen er hen`, hvis der er nogen der spø`r ?«

Hvortil Madsen svarede: »Der er ingen der spø`r«. Og så drog han af sted på kreaturhandel.

En anden lille historie, som min moster har fortalt.

Moster var plejebarn hos sin morfar og mormor i Solbjerg på Mors.

Moster har på min opfordring skrevet nogle barndomserindringer.

Dem kan vi måske vende tilbage til en anden gang.

Hun skrev bl.a.: »Der var aldrig stridigheder imellem min morfar og min mormor.

Det skyldtes den enkle grund, at min morfar bestemte om alt hvad der foregik i huset.«

Tilbage til farmor.

Hendes mor hed Marie Kirstine Christensdatter Kirk. Hun blev født den 3/3 1823 i Gudum. Der har vi Kirk navnet igen. Gudum ligger syd for Limfjorden.

Ved hendes dåb den 3/3 1823 er forældrene: Christen Larsen Kirk og Hustru Nicolette Ascanius i Præstegården

Afslutningsvis står der i kirkebogen: Moderen introduceret Skjærtorsdag.

Introducere må være et andet ord for indladelse.

Om Christen Larsen Kirk anfører Ejnar Poulsen i Hardsyssels Degnehistorie, at han: »kan ganske godt læse, skrive og regne«.

Fikst nok. Når man nu lige akkurat var degn. En anden af forfædrene i denne linie var Claus Nielsen Battum f. i 1769. Han blev døbt den 2/7 1769 i Sønderhaa. Jeg ved ikke hvor Sønderhå det ligger (ÅM).

Ved hans begravelse den 5/6 1804 i Heltborg er anført, at han er 33 år.

Og så står der: »Han faldt baglæns ned i en Leergrav da han vilde tøir et Ungnød, og døde saaledes pludselig.«

Vi bliver i min farmors slægt.

Hendes mormor hed Oline Nicolette Ascanius. F. 15/4 1790.

Hendes forældre var Saxo Ascanius. F. 1741 i Boddum. Hans kone var Bodil Kirstine Schree f. 27/7 1769.

Jeg er i besiddelse af en anetavle over Ascanius slægten, som går tilbage til 1542.

Slægten stammer fra Assens. Deraf formentlig navnet Ascanius. Latiniseret som det var på mode blandt den tids gejstlige. Om Oluf Ascanius som var sognepræst i Boddum, Ydby, Hurup fra 1733 til 1784 kan man i Historisk Aarbog for Thisted Amt under visitatsindberetninger læse følgende:

»Sognepræsten Oluf Ascanius såvelsom Hr. Smidt lærte og levede begge vel, siden de var bragte til fredelig og kierlig omgængelse indbyrdes.«

Hr. Schmidt var kapellan for Ascanius.

I 1743 hedder det om ham:

»Han prædikede opbyggeligt. Hans underviste ungdom bar vidne om hans flittighed, og de gamle var vel fornøjede med hans levnedes ustraffelighed og flittighed i embedet.«

Videre hedder det: »Hans økonomiske forhold var gode. Han gav i 1743 6 daler i formueskat og 6 daler af indtægter. Han havde da også råd til at holde en karriol og havde i sin tjeneste 2 karle, 1 dreng og 2 piger.«

En karriol er en hestevogn til pænt brug. Modsat en arbejdsvogn. Den blev normalt trukket af 2 heste. Sådan fortalte min mor, men her er hun ikke helt i overensstemmelse med »Gyldendals Fremmedordbog.« Iflg. den,

så er en karriol en tohjulet enspændervogn. Det var vist kun herremænd, der havde heste nok til et firespand, føjede min mor til, men her strides de lærde åbenbart.

Det er hverken første eller sidste gang.

Ovennævntes far Saxo Henriksen Ascanius f. i 1650 var også sognepræst i Boddum, Ydby, Hurup.

Han blev som jeg har omtalt andetsteds anklaget for at være »suurfittig«. (En gerrig person) Det var også ham, »som satte 3 svenske officerer under bordet«.

Til slut om Asacnius familien, som man kunne skrive lange beretninger om.

Min gudfar hed Oluf Ascanius.

Han boede i Silkeborg, hvor han arbejdede som forsikringsagent for Hafnia.

Født i Thy som han var, kan han meget vel have været det eneste menneske, som mine forældre har kendt, da de kom her til byen.

Derfor var det vel også naturligt, at han blev min og min tvillingbrors gudfar.

Han havde i mange år arbejdet for ØK.

Han var en kendt mand i Silkeborg og havde en utrolig karisma.

Når han kom i mit barndomshjem og fortalte om tigre som sprang over høje forhindringer med en kalv af en eller anden art i gabet, var vi søskende tryllebundet.

Han anlagde og drev kaffe- og gummiplantager for ØK.

Han havde et forfatterskab og en udbredt foredragsvirksomhed bag sig.

Jeg har en af hans bøger. Den hedder »Syv år i Siams jungle«.

Andre titler af Oluf Ascanius: »Blandt Asiens Urbefolkning«, »Under Malayas Himmel« og »Min flod min verden «.

Her vil jeg gerne indføje, at Henrik Ascanius har skrevet en fornem slægtsbog om familien, som hedder ” Udsnit af slægtsbog om Ascaniusslægten fra 1572 til 1931 ”

Jeg er bekendt med, at et eksemplar af den bog findes på lokalhistorisk arkiv i Hurup.

Henrik Asacanius har en fin lille beretning om, at Oluf Saxesen Ascanius, som var præst i Boddum – Ydby – Hurup fra 1733 til 1784 blev dømt for ulovlig brændevinsbrænding. Og

det endskønt præster og andre standspersoner havde visse privilegier.

Citat: »Retten fandt, at det var en forbrydelse og idømte Ascanius en bøde på 100 Rgsdl.«

Henrik Ascanius fortsætter: »De 100 Rgsdl. svarer til 5 køers værdi«.

Citat slut.

Tilbage til min gudfar.

Ascanius var en person som »fyldte« noget i de stuer hvor han kom.

Lidt måske ligesom smedemester Harald Kjær fra Ydby, men unægtelig med en ganske anden baggrund.

Charles Nielsen, Tvolm har en gang citeret Harald Kjær for at have sagt:

» A ved jo allting«.

Just nu rinder det mig i hu, at Hans Bakgaard en gang på tryk, ganske vist med en let omskrivning, som dog ingen tvivl lader tilbage om, at det er ham selv han taler om har skrevet:

»Henrik – den rævealvidende«.

Hvad er det for noget med *nogle* thyboer ?

Naturligvis ikke alle, men har en og anden af dem alligevel nogle højst grandiose forestillinger om deres eget selvværd ?

Nu ved jeg for resten slet ikke om man må »stikke« til thyboer. Det har min far aldrig lært mig noget om.

Egentlig tror jeg godt man må. I alle tilfælde husker jeg, at min far kunne en historie om, en thybo som havde skudt en finger af sig selv for ikke at blive indkaldt til militæret.

Det blev et problem for ham senere hen. Da han skulle arve.

Fortalte min far.

Han blev nødt til at tælle på fingrene i forbindelse med arvesagen, og på grund af en eller anden matematisk spidsfindighed, som jeg ikke føler mig kompetent til at gøre rede for kostede det iflg. min far manden en tiendedel af hans arv. Ak ja!

Min far var en sanddru mand.

Der lå vel også noget drilleri i en ganske kort historie, som min mor hun kunne.

»Kræn Skadkjærs kone, det er nu en gang Kræn Skadkjærs kone, men Kræn Skadkjær han er en rar mand.«

Det var familie.

Kræn Skadkjærs kone hun hed Dorthea. Dorte kaldet. Hos hende var min moster Ellen, som udvandrede til Amerika, i pleje.

En gang da jeg besøgte moster Ellen i Amerika, sagde Ellen om sin faster Dorthe:

»Faster Dorthe – hun var dæl`me skrap, da«. Og Ellen var ikke forvænt med blødsødenhed. Absolut ikke!

Nu blev jeg vist – igen – angrebet af det virus som giver skriveløse.

Tilbage til Ascanius slægten.

Egentlig er det lidt mærkeligt, at nogle slægter som f. eks. Ascanius slægten i den grad markerer sig i forhold til så mange andre.

Nu om stunder tales der jo meget og ofte om gener.

Og hvem ved. Måske transporterer de meget mere med sig end man sådan lige forestiller sig?

Så vil jeg skifte over til min mors familie.

Om min mors barndomshjem. Lad det være sagt straks. Det var fattigt. Meget fattigt.

Når jeg i dag ser på de forhold, som min mor og hendes søskende voksede op under, så er der et spørgsmål, som trænger sig på.

»Hvad er der sket?«

Hvorfor er der i dag i en ganske almindelig folkeskole specialklasser, støttepædagoger, skolepsykologer samt masser af disciplinære problemer?

Forleden fortalte en seminarielærer mig, at ca. 25% af de ny udklækkede lærere forlader folkeskolen indenfor 3 – 4 år efter at de er færdig uddannede.

De kan ikke holde ud at være i skolen.

Nej. Jeg vil ikke have spanskrøret genindført, men vi må jo på en eller anden facon være kommet over i en forkert grøft.

Min mor og mange af hendes søskende blev fjernet fra deres biologiske forældre i to års alderen.

Min mor fik det materielt godt, men det var undtagelsen.

Flere af hendes søskende kom til hjem, hvor de fik en ensartet og mager kost.

Nogle af dem blev lagt til at sove i en lade med lerstampet gulv, hvor de frøs, og hvor de huggede roer for at spise sig mætte, når plejeforældrene var gået til ro.

Mors fødehjem - hus og stald.

Altså. De længtes, de frøs og de var sultne.

Nogen gik til som børn. Nogle døde i voksenalderen af tuberkulose.

Og så kommer vi til det.

Min mor og de af hendes søskende, som jeg har kendt, de klarede sig godt og hæderligt hele vejen hen igennem livet!

Der var iblandt dem ingen med psykiske mèn, der var ingen misbrugere, og ikke èn af dem har været i konflikt med loven.

Ja, fattige det var de, men jeg er stolt af at være runden af den samme æt som dem.

Morfar og mormor boede i Snedsted.

Der blev født 13 børn i ægteskabet. De var dog aldrig levende alle sammen på en gang. Den gang var spædbørnsdød og tuberkulose barske realiteter.

Faktisk husker jeg, at min mormor en gang sagde til mig: »Det er ingen sag at følge et

spædbarn til graven, men et ungt menneske som man har lært at kende....«

Det kan måske lyde barskt i dag, men sådan havde Thea (mormor) altså oplevet det.

Min morfar ernærede sig – såd`n da – ved at køre med hestevogn fra Snedsted til Stenbjerg, hvor han købte fisk, som han så solgte inde i landet.

En af mine mostre sagde en gang til mig: »Når jeg tænker på min barndom, så tænker jeg på fisk og fisk – og atter fisk«.

Om sommeren handlede min morfar med lertøj, klude ben etc.

Jeg spurgte en gang min mor, om hun vidste hvor på Snedsted kirkegård min morfars gravsten havde stået.

Mor sagde: »Der har aldrig været en«.

Her skal man helt oplagt tænke på Jens Vejmand. »Der står på kirkegården et gammelt frønnet bræt.« Just sådan har det været.

En gang viste jeg min bror stedet, hvor vores mor blev født. Min brors første helt spontane kommentar var: »Det var da godt mor kom der fra«.

Så man kan sige, at mor var heldig. Som to årig blev hun bort adopteret til Dusine og Jens Nørgaard i Ydby. Godt nok for min mor.

Skrækkeligt må det have været for min morfar og mormor. Jens Nørgaard var god ved min mor. Dusine var ikke ond. Slet ikke, men mor sagde om hende, at kvinder som ikke selv kan få børn, skal heller ikke have andres.

Dusine stammede fra Neesgaard. Det var oprindeligt et velfunderet foretagende.

Senere smuldrede gården væk imellem fingrene på to ugifte brødre.

Til sidst holdt de op med at drikke. Om det sagde mor en gang: »Nåh ja, der var jo ikke flere penge at drikke for.«

En mand dør på egnen, i Aarup Mølle, som ligger lige overfor Neesgaard – en Yde for øvrigt – fortalte mig en gang, at han snart aldrig har set så mange mennesker på en gang, som da der var tvangsauktion på Neesgård.

Men som sagt. Mor kom væk.

Hun har været på ferie i Neesgård. Med toget fra Ydby til Snedsted.

Ankommet der til blev min mor hentet i hestevogn – en jumbe vist nok – og kørt til Neesgård.

I Snedsted boede jo de af min mors søskende, som endnu ikke var blevet bort adopterede.

Om det fortalte min moster Thilda en gang.

” Din mor kom til stationen og blev hentet med hestevogn. Det så nogle af os søskende. Så vi løb bagefter hestevognen og råbte: »Se der – det er vor` søster!«

Jo, for din mor havde både frakke og støvler. Vi andre var barfodede og ejede ikke en frakke.

” Moster Thilda græd, da hun fortalte mig det. Ikke af misundelse. Sådan fornemmede jeg det ikke den gang, men hun græd.

Og det kan jeg godt forstå.

Til slut om Dusine og Neesgaard. Min nu afdøde kusine Marie i Ydby sagde en gang til mig: »Når Dusine Nørgård gav noget til et bryllup el. lign. var det altid sølv.«

Underforstået fra Neesgaard. Sådan noget sølvtøj har jeg selv. Det er smukt og unikt.

I øvrigt drillede Jens Nørgård Dusine med, at det sølvtøj de ejede var kommet i deres besiddelse, fordi hendes forfædre havde »blånet« på stranden.

Hvad det var at »blåne« på stranden?

Det kræver vist ingen nærmere forklaring. I det mindste ikke for nordvestjyske havboere i en moden alder.

Sådan sagde min mor. Den historie kan jeg hverken af- eller bekræfte. Men min mors ord stod almindeligvis til troende.

Når jeg skriver almindeligvis, så har det en speciel grund. Min moster Grethe i Hvidbjerg fortalte mig en gang om, hvor fattigt deres barndomshjem var.

Ved den lejlighed fortalte min moster mig også, at min mor en gang havde sagt til hende: »Det må du aldrig fortælle drengene«.

Drengene var min tvillingbror og mig.

Nu er det jo ikke det samme som, at min mor løj, men hun fortiede noget. Selvfølgelig i den gode hensigt at beskytte forældrene.

Kort om min mormor. Hun havde vist faktisk lært skrædderfaget. I det mindste var hun syerske. Hendes eneste søn sagde en gang til mig: ”Hun var så gewawwe i hende mund”.

Derudover husker jeg hende som en elskelig gammel kone. Når jeg ser hende for mig i dag, så ser jeg dog nok mest en – nedslidt – gammel kone. Det var hun også.

Bedstemor gik ikke. Hun vadede, som gamle folk der har gået meget i deres liv, de gør.

I disse frigjorte tider går det måske an at fortælle, hvad der skete en gang, da min moster Ellen fra Amerika var på besøg i Danmark.

I den forbindelse var det naturligt, at familien tog til Rebildfest.

Thea var naturligvis med.

Selskabet kom gående i de lyngklædte og solbeskinnede bakker, hvor der vel hist og her kan stå en – lidt – skærmende enebærbusk. På et tidspunkt passerede Thea med følge et kærestepar, som var midt i en ret hed akt.

Det fik den kvindelige halvdel af seancen til at udbryde: »Hold op – hold op!«

Hvortil Thea tørt bemærkede: »Det ka` han sgu` t nu da.«

Hvis nogen skulle tage mig min frimodighed ilde op, så tænk venligst på nedenstående lille uprætentiøse vers. Vist nok af Ludvig Brandstrup:

*»Såd`n er` ed jo – ja det er` ed jo
det ved du – og det ved jeg
men vi ved det godt nok hver for sig.«*

Min mor lagde megen vægt på, at hun altid havde vidst, hvem hendes biologiske forældre var.

Det er forståeligt.

Som amatør slægtsforsker er jeg et par gange blevet opsøgt af personer, som vidste at de var adoptiv børn, og som gerne ville vide, hvem deres biologiske forældre var.

Om det er muligt at skjule det i dag, ved jeg ikke. Men en gang før i tiden var det muligt.

Tilbage til Thea. En gang hvor mor og nogle af hendes søskende besøgte hende i Hornum, hvor hun boede, var der ikke sovepladser nok.

Den nat sad Thea på en spisestuestol. Og sov!!

Forklaringen på det? Der findes kun én. Thea må have prøvet slig ubekvemmelighed før. Det var naturligvis hendes eget valg.

Noget som jeg selv kan huske. En gang sagde

Thea til mig: »Åh hvor ville jeg gerne prøve bare en gang til at sove i en høstak en sommernat.«

Min mor og mange af hendes søskende var deres mor meget hengivne.

Men ikke dem alle.

Min moster Grethe holdt sig til min morfar.

Til grund for det ligger der et valg imellem letsind – og misbrug.

Jeg kunne godt fordele rollerne, men jeg vil ikke.

Al historieskrivning er behæftet med fejl. Det som man kan bestræbe sig på er, at tage både sol- og skyggesiderne med.

Hvis ikke man gør det, så bliver det hele til Familie Journal stof, og det har jeg ingen respekt for.

Nu vil jeg så bevæge mig hen til min mors farfar.

Han hed Niels Christian Christensen Høgholm og var født den 11/10 1834. Han døde den 8/6 1927 i Heltborg.

Til ham findes der en rigtig god kilde.

Kilden kaldte min mor i sin tid: »Martin. Faster Lines Søn«.

Så er vi jo altså ret tæt på Niels Høgholm.

Han skriver iblandt meget andet:

»Forleden fandt jeg et julekort fra dig (min mor ÅM) hvori du ønsker oplysninger om dine bedsteforældre.

Jeg opholdt mig hos dem en hel sommer næsten, og gik til skole i Svankjær.

(Brevet med disse oplysninger er skrevet den 28/11 1972. ÅM).

Her vil jeg gerne lige have lov til at gøre plads for en lille historie, som jeg fik af min kusine Marie en gang, hvor vi sammen var i Svankær, og hvor vi fotograferede »oldefars hus« som Marie ganske rigtigt sagde.

I huset lige ved byskiltet »Svankær« boede han.

Jeg spurgte Marie hvad oldefar var. »Gårdmand« svarede hun.

Personligt tror jeg vi kommer sandheden lidt nærmere ved at kalde ham »Husmand.«

Så fortalte Marie, at oldefar måtte forlade »stedet«, fordi hans svigersøn indkasserede ol-

Niels Høgholm.

fars mælkepenge, så den gamle ikke havde noget at leve af

.Svigersønnen fik sig selv – og familien – reddet, så han undgik en – skal vi kalde det en – »frihedsberøvelse.«

Men det kostede altså oldefar »stedet«.

Ikke nogen god historie, men jeg mener fremdeles, at når man skriver historie, så må man tage både de lyse og de mørke sider med.

Tænk sig at gøre sådan mod en gammel mand, som ved slid og slæb havde klaret sig selv hele vejen igennem livet fra han var 5 – 6 år gammel.

Undskyld afbrydelsen Martin. Så er ordet dit igen.

Nu i Sommer var jeg kørende en Tur der omkring og gennem Gaarden Lyngholm, men hvor var alt forandret og ukendelig næsten. Tørvemosen med de mange små Vindmøller var borte og tilsyneladende opdyrket og Bedstefars Hus borte, saa jeg følte mig helt desorienteret, men jeg mente da at genkende Gaarden Lomborg og lidt længere borte ogsaa Ejendommen Madsted. Jeg mente ogsaa at kunne genkende et Hus, der laa lidt vest for Bedste-

faders, hvor der havde boet en Aftægtsmand P. Lausten, som jeg besøgte saa ofte og gik sammen med ud i Klitterne og plukkede Blaabær, og hvor vi traf en stor Hugorm, som P.L. slog ihjel med sin Stok og slagtede denne, saa han fik Rygbenet fri og bandt det til tørre paa sin Stok, som saa fik staa til tørre medens vi samlede Bær

Et sådant Rygben brugte man jo den gang som et Middel imod Hugormebid, og jeg husker da ogsaa, at min Moder opbevarede en saadan i sin Dragkiste indbunden i Papir. Det Hus hvor P.L. beboede i sin Aftægt stod der da endnu, saavidt jeg kunne konstatere, men var nu pyntet op og saa ud som en Sommerbolig.

Jeg mente ogsaa at kunne se et Sted, eller et lille Vandsted, hvor vi vandede Hestene, men det er nu mest kun gætteværk.

Alt forandres jo saa meget i omkring 80 Aar.

Din Bedstefar Niels Høgholm var jo meget religiøs indstillet. Vist noget som man kaldte Frimission, og han holdt ret ofte Møde eller Sammenkomst i sit Hjem med lige interesse, læste Bordbøn, nærmest dog kun for sig selv, sukkede og stønnede som om han bar alverdens Synd, men som han dog kunne synge om Aftenen, naar han gik og fodrede Hestene.

Jeg vedlægger enkelte Strofer, som jeg erindr-er af denne Sang, som nærmest laa i 3/4 del Takt.

Strofer af Bedstefaders Sang.

»Hvo som har sin Gud forladt,

Vandrer om i mørkets Nat

Jesu Blod er flydt for dig. Du er fri.

Det er Brud og Brudgoms Røst,

Englesang har dig forløst.

Hør fra Sions Stad et Raab. Du er fri.«

Godt husket Martin.

Det var noget der var Harmoni i, tilføjer Martin.

(ÅM. Denne tekst viste jeg en gang en gammel folkekirkepræst. Hans kommentar var:

»Den er ikke fra vores salmebog.«)

Som om at det, der står i vores salmebog skulle være bedre end det, der står i andres

salmebøger. Hvorfor i al verden skulle det dog være det?

Det behøvede han sådan set ikke fortælle mig.

Martin videre.

»Din Fader Anders kørte jo Mælkevogn til Morup Mølle Mejeri!

Ja, jeg husker ogsaa Bedstemor, og at hun var syg og laa til Sengs, men saa var der ingen træk i Komfuret, og der laa et Hus (hvad betyder det? roderi? AaM.) saa arbejdede hun sig op og laa paa Knæ og rodede i Aftrækket med en Fjervinge og jamrede sig samtidigt »Ooo o haaaa.« Hun var syg, men det skulle trods alt ordnes.

Jeg har ogsaa ofte tænkt paa Bedstefaders Fotografi som Soldat. Vist et af de første Fotografier, som havde sin Plads paa Dragkisten. Det var lukket Lufttæt omkring og kunne nok i Dag have kostet en hel Formue, men hvor det er havnet ved jeg jo ikke.

Beretningen slutter således: »Jens Didriksen er nu foruden sin Blindhed bleven belastet med noget Svaghed i højre Ben, saa han næsten ikke kan bevæge sig omkring, men desuagtet holder han Humøret saa nogenlunde, at det er beundringsværdigt.

Han følger godt med trods sit store Handicap! Og jeg skriver stadig til ham for at opmuntre ham!

Venlig hilsen Martin.«

De var nu ret velformulerede folk de der gamle Høgholmere. Tykkes det mig. (ÅM)

Brevskriveren var en søn af morfars søster, som hed Line.

Han har i en alder af 90 år skrevet en bog, som hedder noget i retning af »Sindrup Vejles historie«.

Min farfar var i en periode medejer af Sindrup Vejle, som var et moseområde, hvor der lå et par vindmøller, og hvor man dels kunne høste rør til tagdækning, og hvor man dels kunne fiske ål.

Om Niels Christian Christensen Høgholm i øvrigt.

Kirkebogen fortæller: »Han døde den 8. juni 1927 i Ullerup by, Heltborg sogn, Refs Herred.

Afdøde var veteran fra krigen i 1864 og

dekoreredes 90 år gammel med Dannebrogskorset. Han var født den 11/10 1834. Udgaet af Folkekirken. Tilhørte den baptistiske Frimission og jordedes efter dette Samfunds Skik«.

Niels Høgholm fik erindringsmedaljen for deltagelse i krigen i 1864.

Ikke Dannebrogskorset som præsten skriver i kirkebogen.

Han var tjenestegørende fra maj 1857 og til august 1864.

Han blev hverken såret eller fanget under krigen, men han var på et tidspunkt indlagt på »Lazareth« på Sølvgades kaserne i »Kjøbenhavn«.

Niels har været en god og fronttrænet artillerist.

Det er den slags folk der overlever i en krig, men naturligvis går det da ikke uden held.

Iflg. min eneste morbror var Niels godt og grundigt indigneret over at kongen (Christian den niende) lod ham og hans soldaterkammerater stå opstillet til parade i øsende regnvejrr i 4 timer inden han kom.

Det kan jeg godt forstå, han var sur over.

Iflg. »Krigen 1864« så var det natten mellem den 22. og den 23. marts kongen besøgte Dybbøl-stillingen

Just den nat var det løjtnant Castenschiold, der havde kommandoen på skanse II.

Ham har jeg nævnt andet steds.

Om den samme nat beretter oberst Kaumann.

»Det var den nat, at jeg tilfældig på en runde traf kongen og hans følge og derefter ledsagede ham til den hårdest medtage skanse II.

At så Niels Høgholm ogsaa var der just i denne nat, nævner jeg bare for fuldstændighedens skyld.

Foto: Her ser man, hvordan skanse 2 så ud efter, at tyskerne havde skudt den »til en grushob«.

Lige et par notater fra Erik Kjersgaard om krigen i 1864.:

»Ideen om at kæmpe ved Dannevirke var militært set en kapitalbrøler. General de Meza måtte trække hovedstyrken tilbage til Dybbølbjerg, hvor de sad i nogle ubrugelige jord-

Thea og Ajs Høgholm med børn - Snedsted ca. 1908.

skanser, mens fjenden skød stillingerne til storm.

Stormløbet den 18. april blev et blodbad, som burde have været undgået.

En sen aften gik den tyske hær over Alssund og på et par dage var Als besat. Så gik det op for Københavnerne, at krigen ikke bare var et lokalt jydsk anliggende.

Når tyskerne kunne passere Alssund, kunne de også komme til Fyn og Sjælland.

Så var København pludselig i farezonen, og så kunne man ikke få fred hurtigt nok.

Den efterfølgende fred i Wien berøvede monarkiet næsten halvdelen af dets område.

Den tanke måtte melde sig, at landet nu var for lille til at kunne overleve«.

Atter en gang havde gamle Danmark kurs mod katastrofen.

Nå – tyskerne kunne jo ikke holde sig i skindet, så i 1920 blev der rettet lidt op på det, men det var da ikke danskernes fortjeneste.

Mor var med til Niels Høgholms begravelse i 1927.

Ved den begravelse var der en amtmand med fjer i soveskålen til stede.

Foruden faner m.v. Det skyldtes vist nok, at Niels var en af de længst levende veteraner fra 1864.

Der findes en anden rigtig god kilde til Niels Høgholm. Det er nu afdøde Josef Høgholm i Struer, som jeg traf, da han var 90 år gammel så vidt jeg husker.

Han skriver om Niels – bl.a.:

»Som ung mand var Niels en efterspurgt kavaler, når det gjaldt på hesteryg (at indbyde) til bryllupsfærd, eller som første mand på gulvet til deres sanglege og dans.

Stærk, smidig, spændstig og hurtig i vendingen.«

Så er der i Josef Høgholms skriftlige erindringer lidt uorden i kronologien, men det skal med alligevel. Han skriver:

»Han (Niels Høgholm ÅM) var taget til

feltartilleriet og kunne være blevet fri for soldatertjeneste, men lod sig *leje i en anden mands sted for 800 rigsdaler*, som han købte en lille mager, stenet hedehus (for) på Grurup hede. De (Niels og Maren) blev gift ca. 1860 og begyndte så deres samliv dør i nøjsomhed, fattigdom, slid og slæb.

Her skal lige være plads til en lille historie om Marens farfar.

Han hed Mads Nicolai Poulsen Ulsted. Han blev født i Vestervig den 6/3 1765. Ved sin død den 6/5 1824 i Hurup er han omtalt som gårdmand og sognefoged i Hurup sogn.

Så står der i kirkebogen: »døde pludselig på vejen fra Vestervig til Refs, efter at være gået sund og frisk hjemmefra om morgenen. Han var da 59 år.«

I 1864 måtte Niels så af sted for at værne gamle Danmark

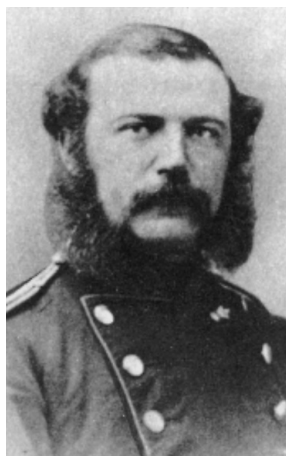
Så fortæller Josef Høgholm om situationen før og under krigen, som jeg har berettet om ovenstående. Derefter fortsætter han med nogle personlige oplysninger om Niels.

Bl. a. at Niels stod vagt i Altona ved Hamborg, som den gang endnu var dansk og Josef fortsætter:

»Hvilke tanker har mon ikke rørt sig i Niels her, som ung nygift mand, som havde kone og en lille datter hjemme, der trængte så hårdt til hans hjælp. Nu var han pludselig revet bort fra sine kære til en usikker fremtid med død, gru og ødelæggelse, for måske aldrig at se sine kære igen.

Det regnede så ualmindeligt ved Dannevirke. For at holde sine fødder tørre og varme stod han i en trillebør, når han var på vagt.«

Så kommer historien om tilbagetrækningen til Dybbøl »hvor de indrettede sig til at tage den store dyst med tyskerne. Det blev skuepladsen for et ualmindeligt modigt og tappert forsvar. Niels gjorde tjeneste på skanse 2 under Castenschiold og Anker, som var to modige mænd, som vakte selv tyskernes beundring og frygt. Efter at de andre danske skanser havde opgivet at besvare tyskernes ild, vedblev Anker at skyde på tyskerne, som så rettede deres kanoner mod skanse 2 og skød den til en stor grushob.

Løjtnant Ancker og løjtnant Castenschiold.

Niels var en af 78 artillerister på skanse 2, men kun 7 eller 8 af dem var tilbage, da Dybbøl faldt«

Som et kuriosum kan nævnes, at den dag Dybbøl faldt, spillede man på Det Kgl. Teater i København af alle mulige stykker lige akkurat et, som hed »Soldaterløjer.«

Så vidt Josef Høgholm.

Kære læser.

Selvom man på Dybbøl Banke, som fortjener så megen respekt for gode tapre danske soldaters heltmodige indsats har indrettet en indgang til museet, som er ubeskrivelig smagløs, så følg alligevel med på den rundgang, man arrangerer dør på stedet og hør hvor den sidste og mest forbitrede danske modstand kom fra.

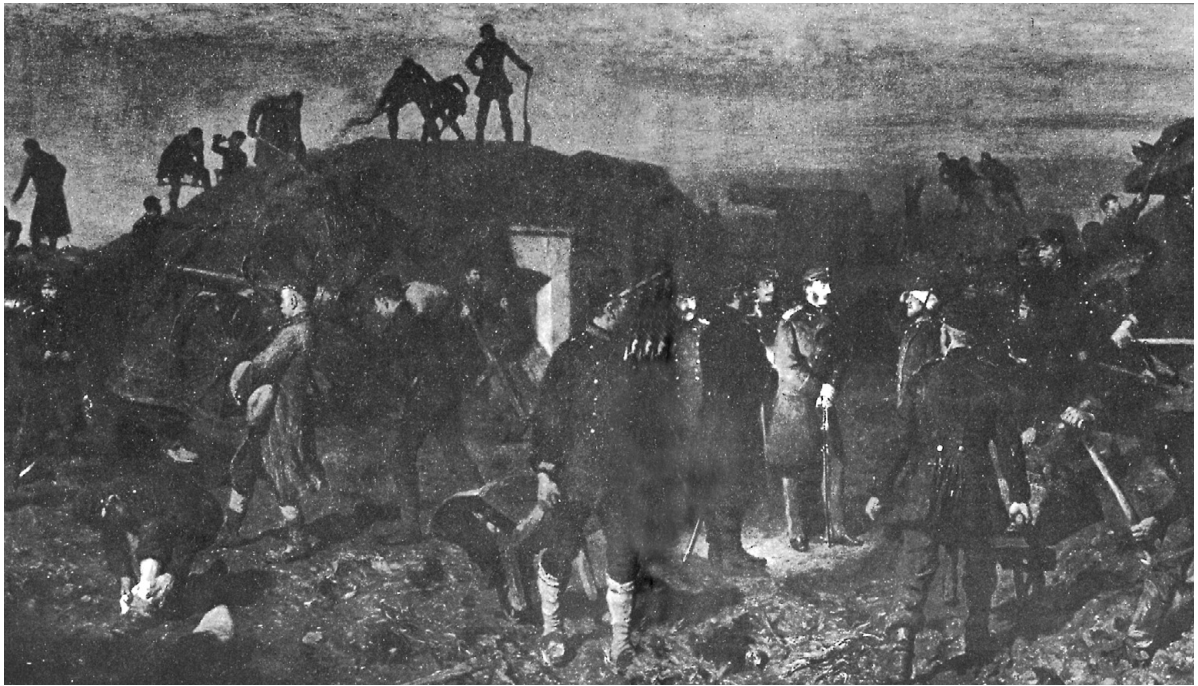
Rigtigt gættet. Det var just fra skanse 2!!

Vi mangler endnu 2 små historier om Niels Høgholm, som er sigende for ham, og den tid han levede i.

Niels var som før omtalt overgået til den baptistiske tro.

I den forbindelse beretter Josef Høgholm:

»Min bedstemor blev syg. Det var vel nok kræft. Omkring 1905 da de boede i Svankjær i et lille husmandssted, hvor de kunne holde en ko. En dag kom en kone, som ville ind og hilse på min bedstemor. Da sad min bedstefar i køkkenet og spiste suppe. Efter at have hilst på Maren kommer konen ud til Niels igen, og siger til ham: »Niels sejer do her og Maren ligger in o æ seng og er ve o dø.«

Da kongen kom ind i skanse II, var soldaterne i gang med at udbedre de skader, dagens beskydninger havde anrettet.

Ja, svarede Niels. »Hun ka` et` modta` Kristus.«

En ejendommelig form for sjælesorg. Det var ikke i alle ting, han var efterfølgelsesværdig.«

(Men, sådan som Niels så det, så var Maren *fortabt*, fordi hun ikke ville konvertere til bap-tismen. Det indebar, at hun ikke blev begravet inde på kirkegården, men i kirkegårdsdiget, og, at hendes grav ikke blev forsynet med en gravsten.

Maren måtte iflg. min mor nøjes med en såkaldt »trærose«.

Jeg oplever det sådan, at religiøse menneskers næstekærlighed undertiden på det nærmeste er grænseløs. ÅM)

Her kommer man helt uvilkårligt til at tænke på Hans Kirks roman »Fiskerne«.

Der er så mange gode historier om Niels Høgholm på grund af de gode kilder, jeg har.

Vi gemmer nogle af dem til en anden god gang, men slutter lige med en som handler om stuedrift.

Herom skriver Josef Høgholm:

»Som ung mand drev han kreaturer til Husum og naar de saa kom over ved Oddesund og var begyndt deres tur syd paa var spørgs-maalet hvor højt er vandstanden ved Struer.

Var der lavvande var der en chance for at kunde vade over Kilen ved Struer men det var saadan en talemaade »hellere sidde i blød ved Kjærsgaards mølle en druvan ved Struer.««

»Der er 36 danske mil fra Husum til Heltborg, sagde Niels, og dem tog han hjemad på 4 dage. Han gik alene. Uden følgeskab, da de andre ikke kunne følge med ham. Det var kun tidsspilde for ham.«

(ÅM – hvis man regner 36 danske mil om, så svarer det til ca. 270 km. D.v.s. at Niels har gået 67 km i gennemsnit om dagen. 4 dage i træk.

Det gør det ligesom lidt nemmere at forstå, hvorfor han gik alene.)

Den næste historie, som giver et indblik i forgangne tiders tilskikkelser ligger hos min mormors farfar. For slægtsforskere. Det er min ane nr. 28. Så er det så enkelt.

Han hed Christen Andersen Christensen og var født den 17/5 1815

Men, men, men....

Der forelå visse »uregelmæssigheder«.

Jeg citerer fra kirkebogen:

Aar og Datum: 1815 - d: 17.de May
Barnets fulde Navn. Christen.

Christian 9. aflagde et natligt besøg i skanserne på Dybbøl kort før den famøse storm.

Forældrenes Navn, Stand, Haandtering og Boepæl. Anders Christensen Weie Ungkarl og Fisker i Worupør og Broder = Kone Birgithe Kirstine Christens Datter, Mons Christensen Wejes Hustrue /: Manden i England :/ ved Worupør.

Herefter følger navnene på Fadderne m.v., men ak, så kommer vi til det:

Anmærkninger.

Barnet Christen er avlet udenfor lovligt Ægteskab. Det anmærkes at det er Konens 2. det Lejermaal i Mandens Fraværelse; men Anders Christensen Wejes første Lejermaal.-

Da Stedets Præst i denne Sommer med Øvrighedens Tilladelse havde gjort en Rejse til Bornholm, og Embedet blev besørget af Nabo-præsten, var denne Søndag Messefald i Jan-nerup; hvorfor Barnet er døbt i Hundborg.

Som det fremgår af ovennævnte tekst, så blev drengen da døbt. Trods alt.

Lejermaal betyder iflg. »Dagligliv i Norden«: samleje udenfor ægteskab med besvangrelse (tænk at det kan siges så romantisk, ÅM) af kvinden til følge. Normalstraffen var bøde og åbenbart skrifte.

Der var endnu en strafmulighed. Kagstrygning anvendtes bl.a. som straf for tyveri og for tredje gang begået lejermaal. Det er derfor præsten anfører, at der er tale om konens 2. lejermaal. Kagstrygning var 27 slag med 9 ris. Men efter 1800 gik straffen af brug.

Gud give de vidste det i Hundborg i 1815.

Men den gode præstemand kunne spare sig sine anstrengelser.

Iflg. Dagligliv i Norden blev det åbenbare skrifte i 1767 afskaffet i sager om lejermaal og hor. I stedet for blev straffen den gang konverteret til 8 dage på vand og brød.

Iflg. samme kilde: »Gejstligheden nærede en overordentlig interesse for folks sædelighed.«

I mere graverende tilfælde (f.eks. 3. gangs lejermaal) skulle man efter prædiken stå åbenbart skrifte. Det var faktisk en art rettergang, som foregik i kirken. Den/de anklagede afgav svar under ed. Hævder nogle. Emnet har været besværligt at trænge til bunds i, men til sidst fandt jeg frem til en pensioneret professor i kirkehistorie. Det hjalp. Overfor præsten og menigheden skulle man vedgå sin brøde og bede om Guds og *menighedens* tilgivelse.

Den fik man i nogle tilfælde. *Alle* - hævder professoren. Hvis folk først var gået med til at stå offentlig skrifte, ville det være imod enhver kristelig tankegang ikke at lade dem blive »afløst«, (læs: tilgivet) som det hed i den tids kirkelige sprogbrug.

Jeg vidste slet ikke, at menigheden var sat her på jorden for at skulle tilgive andre mennesker deres synder. Det troede jeg egentlig man havde en højere magt til, men sådan er det dog heller ikke mere.

Professoren gør her opmærksom på, at præster jo også skulle stå bi – med Guds tilgivelse – ved meget større forbrydelser. F. eks. hvis folk skulle pines, martres eller henrettes. Så skulle præsten også være der med Guds ord og miskundhed.

Mange af os kender historien om en forbryder, som ikke ville annamme Guds ord.

Derfra har vi udtrykket: »Spildte Guds ord på Balle Lars«.

Til slut om det emne. Kunne man nægte at stå offentligt skrifte?

Ja, men så var man nægtet »nadveren« og udstødt fra kirkens og sognets sociale liv.

Navnlige det sidste er der ikke ret mange mennesker, der kan holde ud.

Her er det svært at lade være med at gengive, hvad Egon Nielsen har skrevet et sted i »Samtalestationen«:

»Hvis nogen mener, det er en sorgløs historie at føde børn udenfor ægteskabet, kan de gerne mene om igen.« Og fortsat....

»Der er just heller ingen fornøjelse ved at blive set ned på af alle sognets knastørre kællinger og deres liggesyge mænd, fordi man ikke fik lov at beholde andet i verden end et barn og en symaskine.«

Juliane (Egon Niensens mor – ÅM) havde prøvet det hele.

Så vidt Egon Nielsen.

Der er sket det undervejs i mit skriveri, at jeg har fundet frem til en kilde, som beretter betydeligt mere om åbenbart skrifte, end jeg har kunnet finde andre steder.

Et par eksempler her fra.

For hvad måtte man stå åbenbart skrifte ?

For en god ordens skyld skal jeg her lige gøre

Dagen efter faldt Dybbøl.

opmærksom på, at de efterfølgende beretninger ikke stammer fra Thy, men fra egnen omkring Sorø.

Kilden er: »Historisk samfund for Sorø amt«. Årbog 1995, men emnet er det samme, og det er tiden også.

Fra ældre tid drejede det sig om kætteri, trolddom, manddrab, voldsmænd, jomfrukrænker, skøger og lign.

En rytter ved navn Wilhelm von Hym, stod i 1699 åbenbart skrifte, hvorved han: »offentlich afgick og afsagde den catholiske religion, da hand også ved sin ed og håndspåbyggelse på det hellige evangelium lovede at holde det sin liffs tiid«.

I ældre tid var den synd at ligge sit barn ihjel en af de forseelser, som oftest medførte, at man måtte stå åbenbart skrifte.

Ved mikkelsdagstider i 1698 måtte den gode Laurs Hansen træde frem og afbede sin synd. Han havde nemlig »giort sig til krøbling og gået med tvende kieppe med klude og lodden skind i bunden om benene og samled almisser i andre sogner, til trods for, at han dog var en stærk og før (kraftig) mand, som hafde sin gode helbred.«

Jens Baad måtte stå åbenbart skrifte fordi han havde »slået Morten Madsen ibidem med byhornet i ansigtet til jorden.«

Lejermålet var den forseelse som tiest afstedkom, at man måtte stå åbenbart skrifte.

Op gennem det 17. og 18. århundrede måtte et utal af karle og piger og undertiden også

ægtemænd og ægtehustruer gå den tunge gang op ad kirkegulvet og i den forsamlede menigheds påhør bede om tilgivelse, fordi de i svage stunder havde givet efter for nogle naturlige tilbøjeligheder. Værst var det nok for den ugifte pige, som blussende af skam måtte stå frem for menigheden hjemme i sognet og åbent bekende sin synd.

Men før det, og nu kommer vi til noget, som virkelig er ulækkert, måtte hun tåle nyfigne folks hvisken i krogene, mens hendes omfang øgedes, og selve fødslen, der ikke altid gik lige let, og hvor hun af jordmoderen blev *presset* til at oplyse faderens navn.

(ÅM. Var jordmoderen passiv, hvis pigen ikke ville ud med barnefaderens navn?)

Det var nemlig sådan, at jordmoderen havde en vis pligt til at *afnøde* den fødende denne oplysning, *så hun kunne lade den gå videre til sognepræsten, der også blev betragtet som moralens strenge vogter!*

Du godeste!

Hvor var det dog primitivt og usmageligt.

Lidt klogere er folkekirkens præster og menigheder da blevet.

Egentlig var det Struensee, som i første omgang afskaffede begrebet åbenbart skrifte, men han faldt jo som bekendt, og så blev begrebet indført igen.

Struensee var på mange måder en god mand for Danmark. Ikke mindst i henseende til »Oplysningstiden«, men han tilrev sig jo en vis diktatorisk magt, og det har danskerne aldrig rigtig brudt sig om. Endvidere skriver Erik Kjersgaard om ham: »Struensee blev den ombejlede yndling ved et hof, hvor damerne til og med den forsømte unge dronning Caroline Mathilde lod hjerter og sovekammer døre stå åbne.«

Selvom det naturligvis altid er forbundet med en vis risiko at gå i seng med en enevældig konges dronning, så var det nu ikke det, der fældede Struensee, men det fører nok for vidt.

Salomonsens konversationsleksikon skriver om temaet lejermål:

»Lejermål er i ældre dansk lovsprog den strafretlige betegnelse for samleje udenfor ægteskab. Efter D.L. 6-13-1 skulle begge parter betale bøder og »stande åbenbare skrifte.« I stedet for »skriftemålet«, det åbenbare, eller det offentlige, som det også hed trådte derhos i tidens løb betaling af en »kendelse« eller i mangel deraf straf af fængsel på vand og brød.

Ved forordning af 13. juni 1771 (Struensee-perioden) ophævedes straffen helt. Den 27. februar 1772 indførtes den på ny. Ved forordning af 23. maj 1800 § 3 begrænsedes den til kun at bestå i lave lejermåls bøder.

Sejrherrerne fotograferet på skanse II.

Den 12 juni 1812 bortfaldt straffen endelig. Når man følger min mormors slægt på den mødrene side tilbage i tiden, så løber man lige ind i Yde slægten.

Den er der skrevet rigtig meget om, og jeg skal derfor begrænse mig til at beskæftige med ting, som jeg selv har fundet frem til på to ting nær, og dem kan jeg jo så passende starte med.

Iflg. noget som jeg har læst mig til så var min ane nr. 1.920 Jens Jensen (Yde?) født ca. 1618 og død 1688.

Tilsvarende var min ane nr. 1.921 Mette Christensdatter født ca. 1610 og død i 1689. Derudover har jeg en gang læst noget om, at man har gjort sig nogle tanker om hvordan Yde-navnet ikke er – men kan være opstået.

En teori går ud på, at det skulle være en afledning af ordet Jyde, men hvorfor skulle de være mere jyder end andre. Det kan heller ikke sandsynliggøres som en dialektisk foreteelse. Jyde kan vist ikke komme til at udtales som – yde – på thybomål.

Derimod har jeg læst om en anden tese, som set med mine øjne giver mere mening. Iflg. den skulle der en gang have overnattet nogle ubemidlede mennesker på, så vidt jeg husker, Vilsund færgekro.

Da krofolkene kom op om morgenen fandt de et efterladt barn.

De fandt barnet *ude*.

Det er klart, at vi her er helt ude på gætteriets overdrev, men hvad siger de gode Thyboer?

Kan man forestille sig at – ude – på thybomål kunne komme til at lyde som – yde.?

Det skal jeg ikke gøre mig klog på. Èn ting er sikkert. Om den sidste teori er den rigtige, det får vi aldrig at vide.

Den første Yde som optræder i min slægt er Else Kirstine Andersen Yde f. 22/3 1848 i Stagstrup. Hun døde den 21/3 1900, så min mor har altså af gode grunde ikke kendt hende, men hun har hørt om hende. Else Kirstine Yde var min mors mormor. Om hende er det blevet fortalt, at hun var et stolt – og lidt aristokratisk menneske.

Det er hun ikke blevet ringere af. Set med min mors øjne.

Mor havde et mundheld, som hed:

»Hvis man endelig skal snobbe, så da hellere snobbe opad end nedad.«

Else Kirstines far var i 1803 sognefoged i Stagstrup. En storesøster til Else Kirstine var i mellemtiden død af en blodstyrning, i barselseng måske. Men hun efterlod sig ikke noget barn, men som det så ofte var tilfældet, når man havde mistet en Else, så fik man i heldigste fald en ny – Else.

Før min eneste morbror betød Yde-navnet noget.

Da jeg en gang fortalte ham, at han der var født Søndergaard Christensen, var i det sidste slægtled, som med rette kunne komme til at bære Yde-navnet, bad han mig om at foranledige det.

Det gjorde jeg, og så skiftede han faktisk efternavn til Yde. Hvad hans kone i øvrigt betragtede som noget pjank.

Så vil jeg slutte min beretning med kort at meddele, at Else Kirstines farfar var Jens Mathis Yde, som var født den 9/5 1773 i Dover vandmølle. Han var i en årrække sognefoged i Stagstrup. Den 10/11 1795 blev han gift med Maren Christensdatter i Stagstrup kirke.

Jens Mathis Ydes far var degn. Degne og sognedegne vrimler det med i Yde-slægten.

Egentlig kommer det lidt bag på mig, at det viste sig, at der i min forslægt findes fire – skal vi kalde dem – hovedlinier, når jeg starter i mine bedsteforældres generation.

Og så er det lidt mærkeligt, at den gren af slægten, som jeg kom til at beskæftige mig mest med var Høgholmerne.

Det ville have glædet min mor.

Hun søgte jo selv oplysninger hos Martin om den gren af slægten.

Og så er det alligevel ikke så mærkeligt.

Den helt naturlige forklaring på det er jo, at i den gren af slægten har jeg nogle helt unikke kilder, som så at sige er mine egne.

Det hænger jo så også sammen med mit ønske om i mindst mulig udstrækning at gøre brug af andres kilder.

Noget med at skrive noget nyt – om noget gammelt.